

Тому з метою удосконалення чинної методики криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих із нею виробів, нами запропоновано класифікацію бойових граблів.

На підставі проведених досліджень наукових праць [2, 3] та експертного досвіду сформовано ознаки криміналістичної класифікації бойових грабелів, до яких авторами було віднесено:

- вид бойових граблів;
- спосіб дії граблів;
- вражаючі бойові елементи;
- спосіб кріплення хребта або лапи до ратища;
- матеріал виготовлення ратища, хребта та вражаючих елементів;
- довжина ратища;
- час виготовлення граблів.

За *видом* бойові граблі бувають:

- ба;
- буа коа;
- гвоздильні граблі;
- дзьоте;
- динба;
- сінобі-кумаде;
- мітре;
- пайба (па, пайбаму);
- цукубо (ягара могоара);
- чжу.

За *способом дії*:

- колюча — граблі, призначені для нанесення колючих ушкоджень;
- колючо-ріжуча — граблі, призначені для нанесення колючих та ріжучих ушкоджень.

Уражаючі елементи бойових граблів:

- зубці;
- гаки;
- ножоподібні елементи;

- кинджалоподібні елементи;
- списоподібні елементи.

За *способом кріплення хребта або лапи до ратища*:

- всадні;
- насадні;
- мотузкові;
- за допомогою кріпильних елементів;
- комбіновані.

За *матеріалом виготовлення ратища, хребта та вражаючих елементів*:

- дерев'яні;
- сталеві.

За *довжиною ратища бойових граблів*:

- короткоратищні (до 500 мм);
- середньоратищні (500—1000 мм);
- довгоратищні (понад 1000 мм).

За *часом виготовлення*:

- старовинні (понад 100 років);
- сучасні (менше 100 років).

Отже, запропонована класифікація бойових граблів дасть змогу розв'язувати діагностичні завдання щодо визначення типів, видів, конструкції та призначення об'єкта дослідження.

Перелік джерел посилання

1. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів : зі зм. і доп. Київ, 2014. 72 с.
2. Авдєєва Г. К., Дьяченко О. Ф., Рябухіна В. О. Українсько-російський словник спеціальних термінів криміналістичної експертизи холодної зброї. Харків, 2008. 208 с.
3. Mol Serge. Classic Weaponry of Japan: Special Weapons and Tactics of the Martial Arts. Tokyo; New York; London: Kodansha International, 2003. 160 p.

Особливості лінгвістичного дослідження письмового мовлення

Тетяна Ніколайчук,

Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0009-0007-1973-3385>,
e-mail: dniprondise@ukr.net

Альона Біла,

Дніпропетровський НДІСЕ, м. Дніпро, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8271-8539>,
e-mail: dniprondise@ukr.net

Розглянуто особливості лінгвістичного дослідження письмового мовлення та види лінгвістичної експертизи, нормативно-правові акти й міжвідомчі нормативно-правові акти, якими врегульовано призначення та проведення судової експертизи.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, лінгвістична експертиза мовлення, семантико-текстуальна (лінгвістична) експертиза, авторознавча експертиза, психолого-лінгвістична експертиза, усне мовлення, письмові тексти.

Features of the Linguistic Study of Written Speech

Tetiana Nikolaichuk, Alona Bila

Peculiarities of the linguistic research of written communication and types of linguistic examination, normative and legal acts and interdepartmental normative legal acts regulating the appointment and conduct of forensic examination are considered.

Keywords: forensic expert activity, linguistic examination of speech, semantic-textual (linguistic) examination, transport and commodity examination, psychological-linguistic examination, oral speech, written texts.

Призначення та проведення судової лінгвістичної експертизи відіграє важливу роль під час розслідування кримінальних проваджень і розгляду судових справ, її висновки є підставою для захисту інтересів нашої держави та її громадян, а також осіб, що мають статус іноземців, і осіб без громадянства.

Відповідно до ст. 92 Конституції України засади судової експертизи визначено винятково законами України.

Кожну судову експертизу експерт здійснює із застосуванням спеціальних знань (ст. 10 Закону України «Про судову експертизу») [1].

У ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» зазначено засади здійснення судово-експертної діяльності. По-перше, це принцип законності, по-друге, незалежності, по-третє, об'єктивності і, звісно, повноти дослідження [1].

У сучасних умовах призначення й подальше проведення лінгвістичних експертиз набуває ще ширшого значення для встановлення певних юридичних фактів.

У своїй діяльності слідчі, співробітники оперативних підрозділів, адвокати й суди звертаються до судових експертів по допомогу у вирішенні питань щодо встановлення у змісті текстів публікацій, інтернет-повідомлень, листівок, різноманітних видань, публічних виступів, телепрограм та інших джерел наявності висловлювань щодо пропаганди війни й релігійної винятковості, погроз здоров'ю та життю особи, а також закликів до повалення конституційного ладу чи захоплення державної влади, масових заворушень чи здійснення інших деструктивних дій, посягань на територіальну цілісність і недоторканість держави та ін. [2]

Усне мовлення (разом із відтворенням стенограми в протоколах) або письмові тексти (тексти, публікації, дописи, записки, повідомлення) є вагомими доказами (фактичними даними) певної інформації, без якої неможливе розслідування і розкриття злочинів.

Сьогодні існують також непоодинокі випадки, коли зміст / тлумачення нормативно-правових текстів спричиняє юридичні конфлікти. Для розв'язання непорозумінь і суперечок у юридичній діяльності звертаються до експертів у галузі лінгвістичних досліджень, у чому і полягає актуальність обраної теми.

Лінгвістична експертиза — це спеціалізоване мовознавче дослідження текстових матеріалів та інших мовних об'єктів, а також невербальних засобів комунікації в поєднанні з вербальними, які генерують смисли (скриті смисли) у повідомленні. Предмет лінгвістичної експертизи — фактичні дані, які фахівці встановлюють за допомогою спеціальних лінгвістичних знань і є суттєвими для вирішення конкретного питання, судового розгляду.

Відповідно до абз. 1 гл. 2 розд. I Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (далі — *Інструкція*) «у межах лінгвістичної експертизи мовлення проводяться авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження» [3].

Семантико-текстуальна (лінгвістична) експертиза встановлює факт приниження честі, гідності та надання інформації негативного характеру, визначає наявність образливої форми такої інформації. Здійснюючи це дослідження, експерт також проводить докладний лінгвістичний аналіз тексту (або аудіо- чи відеозапису) для встановлення, чи є висловлювання, що містяться у досліджуваному тексті, оцінними судженнями або фактичними твердженнями.

Зокрема, згідно з п/п. 2.1.1 п. 2.1 гл. 2 розд. I Інструкції «авторознавчою експертизою вирішуються ідентифікаційні завдання (щодо отождження особи автора тексту), а також діагностичні завдання (щодо умов, особливостей складання тексту, факту викривлення ознак писемного мовлення, місця формування мовленнєвих навичок, рідної мови, освіти автора документа тощо)» [3].

Крім того, у п. 2.1.1 і 2.1.2 п. 2.1 гл. 2 розд. I Інструкції наведено орієнтовний перелік питань, які можуть бути поставлені експертів під час призначення та проведення лінгвістичної експертизи: авторознавчої та семантико-текстуальної [3].

Законодавство України також дає змогу провести, зокрема, комплексну експертизу відповідно до вимог п/п. 1.2.14 п. 1.2 розд. I Інструкції (яку проводять із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань, або різних напрямів у межах однієї галузі знань для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання/питання).

Об'єктом вивчення психолого-лінгвістичної експертизи (як комплексної експертизи) також є мовлення, але саме як виявлення психічної активності особи. У відповідному дослідженні експерти групують і порівнюють різноманітні елементи мови (наприклад, семантико-граматичні: характер побудови фраз, вибір слів і конструкцій, ступінь організованості тексту), вивчають категоріальні особливості (вікові, соціальні, професійні, територіальні, етнічні, національні тощо).

Висновок експерта-лінгвіста, наприклад, може знадобитися для визначення (виявлення) обставин, пов'язаних із:

- приниженню честі, гідності та ділової репутації;
- незаконним запозиченням текстових матеріалів (порушенням авторських прав);
- смисловим змістом текстового документа;
- завуальованою інформацією в усних розмовах і письмових текстах;
- пропагандою;
- звинуваченням в екстремізмі;
- загрозою або вимаганням;
- у багатьох інших ситуаціях, що потребують застосування спеціалізованих знань лінгвіста та ін.

Підіємо підсумки: лінгвістичне дослідження письмового мовлення є дослідженням продуктів

мовної діяльності, його проводять із застосуванням спеціальних знань і воно спрямоване на встановлення значущих фактів та отримання відповідей на поставлені перед експертом питання. Цим видом досліджень широко послуговується судова практика: нагальна потреба в такому методі аналізу тексту зумовили 2015 р. його виокремлення в самостійний вид судових експертиз (згідно з наказом Міністерства юстиції України «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5») [4]. Стрімкий розвиток лінгвістичної експертизи у правовій сфері потребує подальшого вивчення як методології лінгвістичної експертизи, так і особливостей її застосування в юридичній та судовій практиці України.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 25.02.2023).
2. Будко Т. В. Судово-лінгвістична експертиза: об'єктивна необхідність та суб'єктивні фактори гальмування її розвитку. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/9005/1/%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%9E-%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A0%D0%A2%D0%9D%D0%90_p066-069.pdf (дата звернення: 25.02.2023).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n180> (дата звернення: 26.02.2023).
4. Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 : наказ Мін'юсту України від 27.07.2015 р. № 1350/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-15#n2> (дата звернення: 27.02.2023).